

Kommunplan 2026-2028

Dals-Eds kommun

Antagen av Kommunfullmäktige 2025-11-06 § 82

Innehållsförteckning

1	KOMMUNSTYRELSENS FÖRORD.....	3
2	OMVÄRLDENS PÅVERKAN.....	3
3	FINANSIELLA MÅL OCH BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR.....	5
3.1	KOMMUNENS UTVECKLING.....	5
3.1.1	<i>FINANSIELLA MÅL.....</i>	<i>5</i>
3.1.2	<i>SKATTEUNDERLAGSPROGNOS.....</i>	<i>6</i>
3.1.3	<i>RESURSFÖRDELNING.....</i>	<i>6</i>
3.1.4	<i>INTERNRÄNTA.....</i>	<i>7</i>
3.1.5	<i>PERSONALOMKOSTNADSPÅSLAG (PO).....</i>	<i>7</i>
3.2	PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK.....	8
3.3	FINANSIELL ANALYS.....	8
3.4	FINANSIELLA NYCKELTAL.....	13
3.5	GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV.....	14
4	GRUNDUPPDRAK.....	18
4.1	SAMHÄLLSUTVECKLING & VÄLFÄRDSTJÄNSTER.....	18
4.2	STYRNING OCH LEDNING.....	18
5	UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH VISION.....	20
5.1	KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL.....	20
5.1.1	<i>5 000 invånare år 2035.....</i>	<i>21</i>
5.2	UPPDRAK OCH STRATEGI FÖR EKONOMI I BALANS.....	21
5.2.1	<i>Uppdrag till nämnder och kommunledning.....</i>	<i>21</i>
6	BILAGA 1 FINANSIELLA RAPPORTER.....	22
6.1	DRIFTBUDGET.....	22
6.2	INVESTERINGSBUDGET.....	24
6.3	RESULTATBUDGET.....	25
6.4	FINANSIERINGSBUDGET.....	26
6.5	BALANSBUDGET.....	27

1 KOMMUNSTYRELSENS FÖRORD

Framför er har ni den sista budgeten för denna mandatperioden, det har varit ett par tuffa år som vi ändå klarat på ett bra sätt. För 2025 så ser resultatet ut att landa in på 4400 Tkr vilket är 3300 Tkr bättre än budget. I budget för 2026 har Socialnämnden fått 4000 Tkr i ökad ram för kostnads och volymökningar, dessutom så avsätter vi 2400 Tkr för KF att besluta om, men som troligen kommer att sökas av Socialnämnden. BUN har fått ett tillskott på 1000 Tkr för ökade kostnader inom främst skolskjuts och ökade gymnasiekostnader.

Pensionsprognoserna framgent ser ut att ligga i paritet med vad som är beräknat, de gick ju kraftigt ner när inflationen minskade. En ny skatteunderlagsprognos från 3/10 ger oss ett tillskott på 1639 Tkr och gör att resultatet för 2026 ser ut att landa på 12249 Tkr eller 2,8% av skatter och bidrag, vi har i våra finansiella mål ett mått om 2,0 % av skatter och bidrag. Det är mycket välkommet då vi behöver fylla på kassan efter några magra år för att klara våra kommande investeringar, främst inom VA.

Befolkningsprognosen från Statisticon, det bolag som vi använder för att ta fram prognosen visar på att vi kommer tappa ca 29 personer per år, så har inte fallet varit utan vi har legat på status Quo det senaste åren, vilket även hjälper till att öka resultatet, man brukar räkna med att varje person ger ett statligt bidrag om ca 75 Tkr, så det blir snabbt pengar om vi åtminstone kan ligga kvar eller öka antalet invånare. Att försöka öka befolkningen är det enda övergripande målet vi har just nu, i princip alla landsbygds/småkommuner har negativ befolkningstillväxt så det är en grannlags uppgift.

Arbetet i budgetberedningen har flutit på bra och vi har haft till stora delar en gemensam syn på hur fördelningen skall vara, vill tacka oppositionen för ett konstruktivt och gott samarbete.

Tack till alla medarbetare för ett förtjänstfullt arbete, där en allmän återhållsamhet har påvisat mycket positiva effekter för vårt prognostiserade resultat för 2025 och ett mycket bra budgeterat resultat för 2026.

Andreas Nilsson
Kommunstyrelsens ordförande

2 OMVÄRLDENS PÅVERKAN

ÖVERGRIPANDE FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR

Kommunen är en stor organisation med en mångfacetterad samling verksamheter, som är påverkade och beroende av händelser i omvärlden. Även om vi inte med säkerhet kan förutsäga framtiden finns det mer eller mindre synliga trender som kommuner och regioner behöver förhålla sig till.

Inför den kommande planperioden råder fortsatt stor osäkerhet inom många områden, inte minst till följd av det oroliga omvärldsläget. Utöver detta så har vi konstaterat att för vår kommun liksom för många andra kommuner, så är välfärdens finansiering, befolknings- och demografiutvecklingen samt personal- och kompetensförsörjning, de kanske största ödesfrågorna att hantera.

Allt sammantaget gör att det är synnerligen svårt att bedöma den förväntade utvecklingen, till och med på kortare sikt. Vi behöver fokusera på att klara av kärnan i våra respektive grunduppdrag, att bibehålla och förstärka vår robusthet för att bättre klara att stå emot kriser,

men också och inte minst arbeta aktivt för att stärka vår attraktivitet som kommun och plats, för våra invånare, företagare, medarbetare och besökare. För att klara dessa utmaningar krävs att vi dels arbetar pragmatiskt och kreativt internt i organisationen, i samarbete med andra kommuner där det är lämpligt och dels med stort fokus på att involvera invånare, företag och föreningar i att kraftsamla tillsammans för att platsen Dals-Ed ska bli en ännu bättre plats att leva och bo på.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR FÖR DALSED SKOMMUN

Det utsatta ekonomiska läget har inneburit en väsentlig försämring för kommunens ekonomi under främst 2023-2024, där kostnadsutvecklingen överstigit intäktsutvecklingen trots en relativt god skatteunderlagsutveckling och låg arbetslöshet. Orsaken är snabbt ökande kostnader, dels inflationsdrivna, dels kopplade till volymökningar inom vård och omsorg. Följden blev att vi gått från goda resultat de tidigare åren till underskott under 2023-2024. Med stöd av en bättre utveckling än förväntat vad gäller såväl skatteunderlag som pensionskostnader samt genom egna beslut om ett paket av åtgärder kopplat till demografiförändringar, effektiviseringar och anpassningar som sattes under 2023, så mildrades effekterna och det ekonomiska resultatet blev avsevärt bättre än budgeterat.

Anpassningsåtgärderna har dock inneburit prövningar för kommunens verksamheter och förvaltningar att genomföra, var för sig och gemensamt. Vi har försökt arbeta för att genomföra åtgärder för kostnadsminskningar så balanserat och koncentrerat som möjligt så att vi inte slår sönder förutsättningarna för en god välfärdsservice och en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet. Tack vare att kommunen har en god ekonomi i grunden så har det även funnits möjlighet att använda tidigare upparbetade resultat under några år utifrån regelverket för användande av resultatutjämningsreserven.

BEFOLKNINGSPROGNOS

Företaget Statisticon har tillsammans med kommunen tagit fram en befolkningsprognos för perioden 2024-2034 som visar att invånarantalet i Dals-Eds kommun förväntas minska med 297 invånare, från 4 606 till 4 309 personer. Antalet inflyttade beräknas bli i genomsnitt 218 personer per år medan antalet utflyttade skattas till 213 personer. Detta ger ett årligt positivt flyttnetto på 5 personer för varje år under prognosperioden. Antalet barn som föds förväntas vara 30 per år i genomsnitt under prognosperioden medan antalet avlidna skattas till 65 personer. Detta medför en sammanlagd befolkningsförändring med -30 personer per år.

Prognosen där folkmängden förväntas fortsätta minska och antal äldre blir allt fler, medför stora utmaningar för kommunen både vad det gäller kompetensförsörjning och ekonomin då det skapas ett glapp mellan intäkter och kostnader. När invånarantalet i kommunen minskar påverkas antalet arbetare timmar och därigenom även skatteunderlaget och ekonomin. Detta kan ge effekter som försämrad service, att det blir svårare att rekrytera personal samt att färre flyttar till kommunen. I sin tur kan detta innebära ännu färre invånare, mindre skatteintäkter och ytterligare försämrad ekonomi och service. Därmed är det viktigt att kontinuerligt arbeta med att attrahera fler invånare att stanna i och flytta till kommunen. Fördelarna med att bo, verka och arbeta i kommunen behöver lyftas fram vilket förtydligas inom den Utvecklingsplanen för mandatperioden.

Folkmängd Dals-Ed 31 december

Ålder	2020	2021	2022	2023	2024	Prognos 2034
0-4	218	214	192	182	179	155
5-9	257	257	249	226	240	180
10-14	267	260	262	280	260	213
15-19	257	266	249	239	246	218
20-24	242	206	179	191	197	180
25-44	1 036	1 048	1 034	1 009	994	888
45-64	1 160	1 168	1 148	1 133	1 137	1 045
65 -	1 324	1 337	1 337	1 346	1 353	1 430
Summa	4 761	4 756	4 650	4 606	4 606	4 309

Kön	2020	2021	2022	2023	2024	Prognos 2034
Män	2 266	2 271	2 226	2 219	2 209	2 093
Kvinnor	2 495	2 485	2 424	2 387	2 397	2 216
Summa	4 761	4 756	4 650	4 606	4 606	4 309

3 FINANSIELLA MÅL OCH BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 KOMMUNENS UTVECKLING

3.1.1 FINANSIELLA MÅL

Kommunfullmäktige beslutade 2025-03-13 om följande sex finansiella mål för Dals-Eds kommun att gälla för år 2026:

- Skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent
- Investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansieras genom extern upplåning. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.
- Kommunen ska inom skattefinansierade verksamheter i grunden finansiera sina investeringar med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå
- Kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent
- Kommunens soliditet ska inte vara lägre än 35 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka

- Resultatet inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar inom skattefinansierad verksamhet, med undantag av stora och långsiktiga investeringar, kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader

3.1.2 SKATTEUNDERLAGSPROGNOS

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har 2025-10-03 i cirkulär 25:47 redovisat en bedömning av skatteunderlagets utveckling för åren 2023-2028.

"Jämfört med augusti är prognosen till och med 2028 nedreviderad och slutpunkten är ackumulerat 0,4 procentenheter lägre. Detta är dock en chimär. Tittar vi på den underliggande utvecklingen så är den istället uppreviderad. Förklaringen ligger i regeringens förslag i Budgetpropositionen för 2026. När det förhöjda grundavdraget höjs så minskar skatteunderlaget, men på sedvanligt sätt kompenseras kommunsektorn genom ökade statsbidrag (s.k. reglering). Även andra skatteförslag drar ner skatteunderlaget (permanent skattefrihet för förmån av ladd-el på arbetsplatsen och en utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter), men detta motverkas till viss del av en ytterligare höjning av beloppsgränsen i reseavdraget. Sammantaget är skillnaden mellan det faktiska och underliggande skatteunderlaget 0,5 procentenheter. Revideringarna för det underliggande skatteunderlaget till och med 2028 är något positiva. Detta kan kopplas till bedömningen om en starkare tillväxt 2026, men en viss dämpning 2027 och 2028, utifrån de finanspolitiska förslagen i Budgetpropositionen för 2026."

Prognos skatteunderlagsutveckling, %

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Ack perioden
SKR okt	4,8	3,4	3,8	4,2	4,5	4,1	21,6
SKR aug	4,8	3,4	3,8	4,2	4,5	4,4	22,1
Reg sep	4,8	3,4	3,9	4,5	5,1	3,8	22,5
ESV sep	4,8	3,5	3,3	4,5	4,8	3,8	21,4

Ackumulerat avser jämfört med 2023.

Källa: Ekonomistyrningsverket, regeringen, och SKR.

3.1.3 RESURSFÖRDELNING

INDEXUPPRÄKNING FÖR PRIS- OCH LÖNEÖKNINGAR

En uppräknings av budgetramarna är gjord utifrån SKR:s bedömningar i cirkulär 25:47 (2025-10-03) avseende prisindex för kommunal verksamhet som uppgår till följande:

%	2026	2027	2028
Personalkostnad	3,0	3,1	4,3
Övrig förbrukning	2,2	2,5	3,0
Prisindex kommunal verksamhet	2,8	2,9	3,9

Inklusive personalomkostnadseffekt

%	2026	2027	2028
Personalkostnad	3,5	3,5	3,5
Övrig förbrukning	2,2	2,5	3,0
Prisindex kommunal verksamhet	3,1	3,2	3,3

Exklusive personalomkostnadseffekt

Personalkostnader

Skillnaden mellan tabellerna består i att tabellen som är inklusive personalomkostnadseffekt har med effekter av förändrade pensionskostnader.

Reservering har gjorts på finansförvaltningen för löneökningar åren 2026-2028 med följande belopp:

2026: 7 891 tkr inkl PO (motsvarar 3,5 % av total lönesumma och innebär 10 522 tkr på helår)

2027: 8 167 tkr inkl PO (motsvarar 3,5 % av total lönesumma och innebär 10 890 tkr på helår)

2028: 8 453 tkr inkl PO (motsvarar 3,3 % av total lönesumma och innebär 11 271 tkr på helår)

Övriga kostnader

Indexuppräknings har gjorts per nämnd/förvaltning åren 2026-2028 med följande belopp:

2026: 2 488 tkr (motsvarar 2,2 % av totala övriga kostnader)

2027: 2 889 tkr (motsvarar 2,5 % av totala övriga kostnader)

2028: 3 554 tkr (motsvarar 3,0 % av totala övriga kostnader)

Köp av huvudverksamhet

Indexuppräknings har gjorts per nämnd/förvaltning åren 2026-2028 med följande:

2026: 1 299 tkr (motsvarar 3,1 % av totala köp av huvudverksamhet)

2027: 1 383 tkr (motsvarar 3,2 % av totala köp av huvudverksamhet)

2028: 1 472 tkr (motsvarar 3,3 % av totala köp av huvudverksamhet)

3.1.4 INTERNRÄNTA

Internräntan för kommunsektorn bygger på sektorns egna upplåningskostnader. **Internräntan för år 2026 fastställs till 2,75 procent.** Det är en ökning med 0,25 procentenheter jämfört med internräntan avseende år 2025.

Huvudkällan angående sektorns egna upplåningskostnader är Kommuninvests skulddatabas, KI Finans. I kommunerna har nyupplåningskostnaden under de senaste åren varit högre än kostnaden för de lån som förfaller, vilket lett till att den genomsnittliga upplåningskostnaden ökat.

Internräntan ändras enbart i kvarts procentenheter. Internränta för aktuellt år tas fram av SKR:s internräntekommitté i februari året innan.

3.1.5 PERSONALOMKOSTNADSPÅSLAG (PO)

Det rekommenderade personalomkostnadspåslaget (PO) uppgår för år 2026 till 40,51 procent vilket är en sänkning med 0,88 procentenheter jämfört med år 2025.

Personalomkostnadspåslaget är en intern kostnad för verksamheterna och en intern intäkt under kommunens finansförvaltning. Detta finansierar sedan kommunens kostnader för arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar samt nyintjänad pension inklusive löneskatt.

Sänkningen mellan år 2025 och 2026 beror på sjunkande pensionskostnader. Budgetramar till nämnderna justeras motsvarande.

3.2 PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK

Dals-Eds kommuns lönepolitik grundas i lag och centrala avtal som gäller mellan SKR och de centrala fackliga organisationerna.

Utifrån kommunens lönepolicy ska Dals-Eds lönepolitik sträva mot att utveckla kvalitet, produktivitet och effektivitet i våra verksamheter samt bidra till att bibehålla och rekrytera kompetent personal. Vidare ska lönen spegla medarbetarens sätt att uppfylla arbetets krav och stimulera till förbättringar och kvalitet i verksamheterna. Dals-Eds lönepolitik bör därmed vara under ständig utveckling och anpassas till förändringar i organisationen och omvärlden, då det framgent kommer att finnas ökade rekryteringsbehov bland annat inom vården, omsorgen samt i förskolan och skolan.

Utifrån SKR:s prognoser gällande prisindex för kommunal verksamhet som bland annat anger utvecklingen av arbetskraftskostnader för respektive år framgår i bedömningen 2025-10-03 att prognosen rensat för effekter kopplade till pensionskostnadsutvecklingen uppgår till 3,5 % för 2026, 3,5 % för 2027 samt 3,5 % även för 2027. Prognosen grundas dock inte i Dals-Eds kommuns lokala lönebildning eller struktur.

Totalt avsätts 7,9 mkr (helår 10,5 mkr) år 2026, 8,2 mkr (helår 10,9 mkr) år 2027 samt 8,5 mkr (helår 11,3 mkr) år 2028 inklusive personalomkostnadspåslag för att hantera samtliga delar i lönerevisionen.

3.3 FINANSIELL ANALYS

Dals-Eds kommun budgeterar ett resultat för 2026 på 12,2 mkr. Relateras kommunens budgeterade resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunens resultat hamna på 2,8 %.

Resultaten under 2027 och 2028 har budgeterats till 2,6 % respektive 2,0 %.

Resultatutvecklingen är därmed något bättre än planeringen från kommunplan för 2025-2027 som hade ett överskott på 2,0 % från 2026. För att uppnå budgeterade resultatnivåer i planperioden krävs i nuläget effektiviserings- och anpassningsåtgärder motsvarande totalt 2,4 mkr under planperioden.

Dals-Eds kommuns totala bruttoinvesteringar beräknas under 2026 uppgå till 38,4 mkr, vilket är en ökning jämfört med prognos för innevarande år med 15,4 mkr. Totalt under perioden 2026-2028 beräknas kommunen investera för 85,8 mkr.

Självfinansieringsgraden av investeringarna beräknas uppgå till 88 % under 2026. Detta innebär att investeringarna under det enskilda året 2026 inte kan finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt extern upplåning för att finansiera investeringarna. Sett till hela planperioden 2026 till 2028 beräknas däremot självfinansieringsgraden uppgå till 114 % vilket innebär att lånebehovet under 2026 är tillfälligt.

MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Dals-Eds kommun har beslutat i sina "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning" att god ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer.

De finansiella målen beslutats av kommunfullmäktige årligen under våren och kommunfullmäktiges utvecklingsplan för den innevarande mandatperioden beslutas under

hösten 2023 och följs därefter upp under perioden inom ramen för den ordinarie uppföljningen.

RESULTAT OCH KAPACITET

Skatteunderlagsprognos

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har 2025-10-03 i cirkulär 25:47 redovisat en bedömning av skatteunderlagets utveckling för åren 2023-2028.

"SKR:s sammantagna bedömning är att skatteunderlagets ökningstakt i år blir starkare än 2024 samt att den underliggande utvecklingen ligger nära ett historiskt genomsnitt. Det relativt svaga bidraget från lönesumman kompenseras till viss del av högre pensioner, vilket är en följd av ökningen av inkomst- och prisbasbeloppet. Som nämnts ovan bedöms den konjunkturuppgång som förutses 2026 och 2027, bland annat till följd av en mer expansiv ekonomisk politik, öka efterfrågan på arbetskraft och bidra till att antalet arbetade timmar stiger igen båda åren. Timökningen är snabbast 2027, och avtar därefter. Som genomsnitt för perioden 2025–2029 beräknas det underliggande skatteunderlaget öka med 4,3 procent per år, något lägre än den genomsnittliga ökningen under tioårsperioden 2015–2024 (4,5 procent).

Kommunsektorns sammanvägda priser för verksamhetskostnaderna ökar knappt 2025, vilket förklaras av pensionskostnadernas minskning som beror på inkomst- och prisbasbeloppens utveckling. Som beskrivits tidigare kommer inflationsbanan, och därmed utvecklingen av prisbasbeloppet, bli ryckig kommande år. Men i genomsnitt väntas verksamhetskostnaderna öka med 2,9 procent per år i genomsnitt 2026–2029.

Den låga prisökningen 2025 ger en stor real ökning av skatteunderlaget, efter två år av real nedgång. I genomsnitt ökar skatteunderlaget i reala termer med 1,4 procent 2026–2029. Den underliggande ökningen är dock något starkare, då skatteförändringar drar ner det faktiska skatteunderlaget. Stora kostnadsökningar 2023 och 2024 har dock urholkat kommunsektorns köpkraft varaktigt."

Skatteunderlagsprognoser

	2024	2025	2026	2027	2028
SKR oktober	3,4	3,8	4,2	4,5	4,1
SKR augusti	3,4	3,8	4,2	4,5	4,4
Regeringen september	3,4	3,9	4,5	5,1	3,8
Ekonomistyrningsverket september	3,5	3,3	4,5	4,8	3,8

Akkumulerat

SKR oktober	3,4	7,3	11,8	16,8	21,6
SKR augusti	3,4	7,4	11,9	17,0	22,1
Reg september	3,4	7,4	12,3	18,0	22,5
Ekonomistyrningsverket september	3,5	6,9	11,7	17,0	21,4

Siffrorna i tabellen visar procentuell förändring, ackumulerat är jämfört med 2023.

Källa: SKR, cirkulär 25:47 2025-10-03

Skatter- och generella statsbidrag

	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Skatteintäkter	241 550	242 019	252 041	260 454	269 395

Skatter- och generella statsbidrag

Slutavräkning 2024	0	-171	0	0	0
Slutavräkning 2025	1 125	-961	0	0	0
Slutavräkning 2026	0	0	-1 067	0	0
Inkomstutjämningsbidrag	86 526	87 132	89 036	92 759	95 449
Kostnadsutjämnning	27 224	27 234	30 073	32 645	34 667
Regleringsbidrag/-avgift	11 982	12 159	12 827	11 650	10 675
LSS-utjämnning	25 215	25 616	31 773	31 571	31 366
Fastighetsavgift	16 033	16 220	16 257	16 257	16 257
Totalt	409 655	409 248	430 941	445 336	457 808
Antal invånare 1/11 året innan	4 574	4 598	4 579	4 550	4 521

Finansförvaltning	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Egna skatteintäkter	242 675	240 887	250 974	260 454	269 395
Generella statsbidrag och utjämnning	166 980	168 362	179 966	184 882	188 414
Pensioner	-35 792	-34 983	-30 270	-31 162	-33 586
Inlösen överskottsfond	0	115	0	0	0
Arbetsgivaravgifter	-82 505	-81 500	-84 941	-87 914	-90 991
Avtalsförsäkringar	-514	-514	-541	-560	-579
Internränteintäkter	8 626	8 583	9 488	9 488	9 488
Intäkt PO-påslag	108 110	108 111	109 542	111 698	118 213
Borgensavgift Edshus	600	600	600	600	600
Timlöneförändring hela kommunen	-442	-442	-452	-471	-487
Finansiell leasing	-1 370	-1 370	-1 224	-1 071	-912
Bidrag projekt nya Tavlän	0	-3 000	0	0	0
Ränteintäkter	386	700	100	100	100
Räntekostnader	-3 500	-1 900	-2 700	-2 700	-2 700
Övriga finansiella intäkter	0	404	0	0	0
Övriga finansiella kostnader	0	-69	0	0	0
Totalt finansförvaltning	403 254	403 984	430 542	443 344	456 954

Skatteintäkter och nettokostnadsutveckling

	2026	2027	2028
Skatteintäktsutveckling (%)	5,3	3,3	2,8
Nettokostnadsutveckling (%)	3,8	3,6	3,4

Kommunens skatteintäkter inklusive kommunal ekonomisk utjämnning beräknas öka med 5,3 % 2026 respektive 3,3 % och 2,8 % åren 2027-2028.

Kommunen budgeterar en oförändrad skattesats 23,21 % under perioden.

Kommunens nettokostnader beräknas öka med 3,8 % 2026 respektive 3,6 % och 3,4 % åren

2027-2028.

Årets resultat och jämförelsestörande poster

	2026	2027	2028
Årets resultat (mkr)	12,2	11,5	9,2
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster (mkr)	12,2	11,5	9,2
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	2,8	2,6	2,0
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	2,8	2,6	2,0

Relateras kommunens resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunen under 2026 redovisa ett resultat på 2,8 %. Jämfört med prognos 2025 är det en förbättring med 1,7 procentenheter. För åren 2027-2028 budgeteras resultat i förhållande till skatteintäkter till 2,6 % respektive 2,0 %. Kommunen budgeterar inga jämförelsestörande engångsposter under perioden, vilket innebär att resultat exklusive jämförelsestörande engångsposter är samma. Budgeten innehåller 2,4 mkr i särskilt reserverade medel under fullmäktige som kan användas för att finansiera behoven inom socialnämnden under 2026. Ianspråktagande av anslaget kräver särskilt beslut av kommunfullmäktige.

Budgeterade investeringsvolym

	2026	2027	2028
Investeringsvolym brutto (mkr)	38,4	26,1	21,3
Investeringsvolym efter avdrag för investeringsinkomster (mkr)	38,4	26,1	21,3
Investeringsvolym / skatteintäkter (%)	8,9	5,9	4,7

Dals-Eds samlade investeringsvolym beräknas under 2026 uppgå till 38,4 mkr. En ökning jämfört med prognos för innevarande år med 15,4 mkr. Totalt under perioden 2026-2028 beräknas kommunen investera för 85,8 mkr.

Självfinansieringsgraden av investeringar

%	2026	2027	2028
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar	88	127	145

Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 % innebär att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Självfinansieringsgraden av investeringarna efter avdrag för investeringsinkomster beräknas under 2026 uppgå till 88 %. Detta innebär att investeringarna under 2026 inte fullt ut kan finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt extern upplåning för att finansiera investeringarna.

Kommunen har som mål att investeringar inom skattefinansierade verksamheter i grunden ska finansieras med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Gällande investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov

föreligger finansiering ske genom extern upplåning.

För perioden 2026-2028 som helhet uppgår självfinansieringsgraden till 114 % vilket innebär att samtliga investeringar inom planperioden kan självfinansieras. Kommunfullmäktiges mål kring finansiering av investeringar följs därmed.

RISK - KONTROLL

Soliditet

%	2026	2027	2028
Soliditet enligt balansräkningen	41	42	44
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	25	28	30

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Soliditeten väntas för år 2026 blir 41 %, vilket är oförändrat jämfört med prognos för 2025. För åren 2026-2027 beräknas soliditeten öka till 42 % respektive 44 %.

Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt beräknas under 2026 uppgå till 25 %. För åren 2027-2028 beräknas den öka till 28 % respektive 30 %.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2026 angett att soliditeten inte ska vara lägre än 35 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Kommunalskatt

År 2025 uppgick Dals-Eds kommuns skattesats till 23,21 %. Skattesatsen har varit oförändrad de fjorton senaste åren. Inför 2012 skedde en skatteväxling med Regionen/Landstinget om 43 öre då ansvaret för kollektivtrafiken flyttades.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2026 angett att skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent. Under hela planperioden budgeteras en oförändrad skattesats på 23,21 %.

I de 49 kommunerna i Västra Götalands län varierar kommunernas skattesatser under 2025 mellan 19,91 % i Partille till 23,38 % i Munkedal. Den genomsnittliga skattesatsen i länet uppgick under 2025 till 21,79 %.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Budgeten för Dals-Eds kommun är upprättad i enlighet med de riktlinjer som antagits för god ekonomisk hushållning.

Budgetremiss avseende övergripande budgetförutsättningar samt förslag till preliminär ramfördelning samt investeringsbudget för 2026-2028 skickades ut till nämnder och styrelsen 2025-03-24. Respektive nämnd/styrelse har inkommit till budgetberedningen med synpunkter på förslag till resursfördelning och behandlats i budgetberedningen inför kommunfullmäktiges beslut. Kommunfullmäktige beslutade 2025-06-12 § 30 att fastställa preliminära ramar för nämnder och styrelse samt att uppdraga till budgetberedningen att med stöd av det underlag som redovisas kring förslag till åtgärder för anpassning utifrån de nya driftsramarna, samordna och prioritera den fortsatta

beslutsgången kring anpassningsåtgärderna och eventuella utredningsuppdrag. Budgetberedningen har under hösten följt upp det av förvaltningarna redovisade underlaget och föreslår vissa mindre förändringar jämfört med beslutet i juni..

Beräkningarna i budgetförutsättningarna grundar sig på de av kommunfullmäktige fastställda finansiella målen för 2026, vilket bland annat innebär oförändrad skattesats om 23,21 %.

3.4 FINANSIELLA NYCKELTAL

%	Bokslut 2024	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
RESULTAT - KAPACITET				
Skatteintäktsutveckling	1,9	5,3	3,3	2,8
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	0,7	3,8	3,6	3,4
Nettokostnadsandel	100,1	97,2	97,4	98,0
- Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	93,9	91,7	92,1	92,8
- Planenliga avskrivningar	5,5	5,0	4,9	4,7
- Finansnetto	0,7	0,5	0,4	0,4
- Jämförelsestörande engångsposter	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	-0,1	2,8	2,6	2,0
Självfinansieringsgrad av årets nettoninvesteringar	127	88	127	145
Nettoinvesteringar / skatteintäkter	4,3	8,9	5,9	4,7
Soliditet enligt balansräkningen	38	41	42	44
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser	21	25	28	30
Total skuld- och avsättningsgrad	62	59	58	56
-varav avsättningsgrad	2	2	2	2
-varav kortfristig skuldsättningsgrad	20	19	19	19
-varav långfristig skuldsättningsgrad	40	38	37	35
Kommunal skattesats	23,21	23,21	23,21	23,21
RISK OCH KONTROLL				
Kassalikviditet	77	71	70	70

Nyckeltal för 2023 har justerats jämfört med bokslut utifrån ny metod för redovisning av finansiell leasing.

Definitioner

Nettokostnadsandel

Löpande kostnader i % av skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag

Självfinansieringsgrad av nettoinvesteringar

(Resultat före extraordinära poster + avskrivningar) / investeringar

Soliditet

Eget kapital / tillgångar

Kassalikviditet

(Kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder

3.5 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV

Kommuner har sedan år 1992 enligt kommunallagen haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom även balanskravet. 2013 infördes en möjlighet till avsättning till resultatutjämningsreserv som från 2024 ersätts av en ny resultatreserv. Samtliga dessa lagstiftningskrav ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Inledningsvis i detta avsnitt redovisas kommunens finansiella mål för 2026 samt riktlinjer för god ekonomisk hushållning som Kommunfullmäktige fastställde under 2013. Därefter följer en beskrivning av budgeterad balanskravsutredning med resultatutjämningsreserv och resultatreserv för perioden 2026-2028.

God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning är ett lagstadgat krav som återfinns i 11:e kapitlet i kommunallagen. Kommunen ska upprätta riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Använder sig kommunen av resultatutjämningsreserv eller resultatreserv ska riktlinjerna också omfatta hanteringen av dessa. Vidare ska kommunen också ta fram finansiella och verksamhetsmässiga mål för god ekonomisk hushållning.

Dals-Eds kommun har fattat beslut om "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv" under 2013. Dessa reviderades under 2024 för att också omfatta resultatreserv. Dals-Eds kommuns riktlinjer för god ekonomisk hushållning tar sin utgångspunkt i att varje generation ska bekosta den kommunala service som konsumeras och därigenom lämna över en kommun med ett oförändrat finansiellt handlingsutrymme till kommande generationer. För att kunna leva upp till detta, har kommunen beslutat om sex finansiella mål. Dessa behandlas under detta avsnitt. Redovisningen av de verksamhetsmässiga målen för god ekonomisk hushållning återfinns under avsnittet "Kommunens övergripande utvecklingsmål"

Kommunfullmäktige beslutade 2025-03-13 § 9 att anta nedanstående finansiella mål för år 2025.

1. Skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent.

Kommunfullmäktige konstaterar att kommunens skatteuttag ligger på en hög nivå i jämförelser med riket i övrigt och har så gjort under ett antal år. Omvärldens och medborgarnas ökande krav innebär dock att fler och fler kommuner och landsting har sett sig tvungna att höja skatteuttaget under de senaste åren. Kommunfullmäktiges målsättning är därför att med befintligt skatteuttag klara de nuvarande och kommande utmaningarna med en oförändrad skattesats.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

2. Investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansieras genom extern upplåning. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen gällande de investeringar som görs inom affärsdrivande verksamheter såsom VA-, renhållning, kommersiella fastigheter och exploatering kan finansieras med externa lån då dessa i regel löper över lång tid.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

3. Kommunen ska inom skattefinansierade verksamheter i grunden finansiera sina investeringar med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen i grunden inte ska finansiera sina investeringar inom skattefinansierade verksamheter med externa lån utan dessa ska finansieras med skatteintäkter. Undantag från detta ska endast vara stora och långsiktiga investeringar där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Med stora och långsiktiga investeringar avses investeringar och investeringsbidrag som överstiger 30 mkr och har en livslängd på minst 20 år.

Måttet för att mäta detta är självfinansieringsgraden av investeringarna som mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 procent innebär att kommunen kan självfinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

4. Kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent.

Kommunfullmäktige har satt målet att kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent, detta utifrån ett kort och medellångt finansiellt perspektiv som innebär att kommunen inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningstoppar. En kassalikviditet som uppgår till 100 procent eller mer innebär att samtliga kortfristiga skulder kan finansieras direkt med egna medel.

En oförändrad eller ökande kassalikviditet i kombination med en oförändrad eller förbättrad soliditet är ett tecken på att kommunens totala finansiella handlingsutrymme har stärkts.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

5. Kommunens soliditet ska inte vara lägre än 35 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Ett viktigt kriterium

för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Kommunfullmäktige har i sitt finansiella mål ansett att kommunens soliditet långsiktigt inte ska understiga 35 procent och inte heller minska fler än tre år i rad.

Kommunfullmäktige anser samtidigt att soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser inte ska understiga 10 procent och även denna ska på lång sikt öka.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

6. Resultatet inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar inom skattefinansierad verksamhet, med undantag av stora och långsiktiga investeringar, kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Kommunens resultat inklusive reavinster/-förluster och med samtliga pensionsförpliktelser redovisade ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar som inte är stora och långsiktiga (understigande 30 mkr och har en livslängd under 20 år, enligt lånefinansieringsmålet) kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Budget 2026, plan 2027-2028 ligger i linje med målet.

Balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

Balanskravet är ytterligare ett lagstadgat krav som kommunen måste uppfylla enligt kommunallagen. Det trädde i kraft år 2000 och utgör en undre gräns för vilket resultat som är tillåtet att budgetera och redovisa.

Balanskravet innebär i korthet att kommuner och regioner ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt i bokslutet är huvudprincipen att underskottet ska kompenseras med motsvarande överskott inom tre år och att Kommunfullmäktige i en plan ska ange hur det ska ske. Det finns dock ett undantag från huvudprincipen. Kommunfullmäktige kan med hänvisning till synnerliga skäl besluta om att inte återställa hela eller delar av ett underskott. Kommunfullmäktige kan även anta en underbalanserad budget med hänsyn till synnerliga skäl. Det är viktigt att understryka att de synnerliga skälen måste vara förenliga med god ekonomisk hushållning.

Sedan 2013 finns ett lagkrav på att en så kallad balanskravsutredning ska upprättas för att räkna fram ett balanskravsresultat. I tabell 1 nedan redovisas en budgeterad balanskravsutredning för Dals-Eds kommun under 2026 till 2028.

Sedan 2013 är det också möjligt för kommuner och regioner att tillämpa resultatutjämningsreserv (RUR) och under vissa förutsättningar föra medel mellan olika år. Tanken är att överskott ska kunna reserveras i RUR under finansiellt goda tider, då skatteintäkterna ökar ordentligt, för att sedan användas för att täcka hela eller delar av underskott under svagare tider, då skatteintäkterna minskar eller endast måttligt ökar. RUR ska därigenom bidra med att skapa stabilare planeringsförutsättningar för kommuner och regioner. Den bakomliggande tanken är alltså att det rådande konjunkturläget inte ska påverka resurstilldelningen till verksamheterna i alltför hög utsträckning. Behovet av servicen som kommuner och regioner tillhandahåller minskar i regel inte i en lågkonjunktur, utan det kan snarare vara tvärtom för vissa delar av verksamheten. Dessutom framstår det inte som ändamålsenligt att behöva göra tillfälliga nerdragningar i verksamheten som sedan måste byggas upp igen när lågkonjunkturen är över.

Enligt beslut 2023 ersätts RUR av en ny resultatreserv (RER) och resultatutjämningsreserven (RUR) fasas ut under en tioårsperiod. Reglerna gäller från och med räkenskapsåret 2024 och nya avsättningar till RUR kan inte göras. Disponering av befintliga medel från RUR kommer att kunna göras fram till 2033, på samma sätt som tidigare med utgångspunkt i ”att utjämna intäkter över en konjunkturcykel”.

Principerna för reservering till den nyinrättade RER är desamma som för RUR. Det som har tillkommit avseende RER är storleken av den sammanlagda totala reserveringen. Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte kvarvarande medel som kommunen har enligt regelverket för RUR.

Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en reservering till RER göras med högst det belopp, som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar, som överstiger 1 % av skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning. Det är i enlighet med lagens lägstanivå. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en disponering från RUR göras, för att helt eller delvis täcka ett balanskravsunderskott, när skatteunderlagsprognosen för ett enskilt år faller under det tioåriga genomsnittet för skatteunderlagets utveckling. Detta ger kommunen goda förutsättningar att vid behov genomföra ett omställningsarbete och/eller överbrygga en lågkonjunktur.

Disponering från den nya RER kan göras för att täcka vissa särskilda planerade kostnader ett enskilt år, eller vid oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstbortfall eller nödvändig omstrukturering av verksamhet. Användning av RER kan endast ske när det anses bidra till att uppnå god ekonomisk hushållning.

I budget för 2026 och plan för 2027-2028 har inte planerats för att använda medel från RUR eller RER. Utifrån budgeterade resultat kan avsättning till RER göras med 7,9 mkr för år 2026, 7,1 mkr år 2027 och 4,6 mkr år 2028.

När ovanstående medel har avsatts till RER innebär det att kommunens balanskravsresultat budgeterats till 4,3 mkr för 2026 samt 4,4 mkr respektive 4,6 mkr för 2027 och 2028 i budget. Detta innebär att balanskravet är uppfyllt i budgeten.

Tabell 1: Budgeterad balanskravsutredning 2026 - 2028

mkr	2026	2027	2028
Årets resultat	12,2	11,5	9,2
Avgår samtliga realisationsvinster	0,0	0,0	0,0
Tillägg för vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter	0,0	0,0	0,0
Tillägg för vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter	0,0	0,0	0,0
Tillägg för orealiserade förluster i värdepapper	0,0	0,0	0,0
Avgår återföring av orealiserade förluster i värdepapper	0,0	0,0	0,0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	12,2	11,5	9,2
Reservering till resultatutjämningsreserv (RUR)	0,0	0,0	0,0
Disponering från resultatutjämningsreserv (RUR)	0,0	0,0	0,0
Reservering till resultatreserv (RER)	-7,9	-7,1	-4,6
Disponering från resultatreserv (RER)	0,0	0,0	0,0
Balanskravsresultat	4,3	4,4	4,6

Tabell 2: Budgeterad reservering till eller disponering från RUR

Resultatutjämningsreserv mkr	2026	2027	2028
Ingående värde	61,5*	61,5	61,5
Reservering till RUR	0,0	0,0	0,0
Disponering av RUR	0,0	0,0	0,0
Utgående värde	61,5	61,5	61,5

* Prognostiserat ingående värde

Kommunen räknar med ett ingående värde under 2026 för resultatutjämningsreserven på 61,5 mkr efter att ingen disponering väntas i bokslut för 2025 enligt prognos. Inte heller under planperioden räknar kommunen med att disponera några medel från RUR. Nya avsättningar till RUR är inte längre möjligt och det utgående värdet är därmed oförändrat på 61,5 mkr vid 2028 års utgång. I relation till skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning beräknas RUR uppgå till 13,4 % under 2028.

Resultatreserv mkr	2026	2027	2028
Ingående värde	0,5*	8,4	15,5
Reservering till RER	7,9	7,1	4,6
Disponering av RER	0,0	0,0	0,0
Utgående värde	8,4	15,5	20,1

* Prognostiserat ingående värde

Baserat på prognos för 2025 väntas en avsättning till resultatreserv göras i bokslut för 2025 på 0,5 mkr. För åren 2027 och 2028 väntas reserveringar göras med 7,9 mkr respektive 7,1 mkr. Utgående värde 2028 uppgår då till 20,1 mkr vilket motsvarar 4,4 % av skatter och generella statsbidrag. RER kan maximalt uppgå till 5 % av summan av skatter och generella statsbidrag.

4 GRUNDUPPDRAG

4.1 SAMHÄLLSUTVECKLING & VÄLFÄRDSTJÄNSTER

Även om kommunens många olika roller och uppgifter går i varandra och det finns en stark kultur i kommunen om att de olika utmaningarna ska hanteras gemensamt och tillsammans, kan kommunens grunduppdrag huvudsakligen delas in i:

Välfärdsuppdraget omfattar ansvaret att leverera dagens välfärdstjänster till invånarna, såsom vård och omsorg, skola och annan service. Här ingår ansvaret som arbetsgivare och för den kommunala ekonomin.

Samhällsutvecklingsuppdraget handlar om att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling även för kommande generationers välfärd och goda liv. Det omfattar bland annat infrastruktur, samhällsplanering, mark- och vattenanvändning, folkhälsa och trygghetsfrågor samt att tillsammans med näringsliv, föreningar och invånare bidra att det blir ett bra samhälle att leva i.

4.2 STYRNING OCH LEDNING

Styrmodellen

Styrning och ledning i Dals-Eds kommun utgår från att varje nivå i organisationen själv styr

och leder sin verksamhet utifrån överenskomna grunduppdrag och utvecklingsbehov. Grundtanken är att verksamheterna, chefer och medarbetare tillsammans, vet bäst vad som behöver uppnås för att fullfölja uppdraget och utvecklas för att också i framtiden klara sitt uppdraget. Detta innebär också att ett stort ansvar läggs på respektive chef och verksamhet att klösa sina uppdrag inom den givna budgetramen. Därför tas kritiska kvalitetsfaktorer och förbättringsåtgärder fram och omhändertags på respektive nivå i organisationen. Detta innebär att ansvaret för styrningen och verksamhetsutvecklingen ska ligga så långt ut i organisationen som det är möjligt och lämpligt. Uppföljningen innebär sedan att kvalitetssäkra att vi klarar grunduppdraget samt vara ett underlag för förbättringsarbetet.

Kommunens vision, värdegrund, målsättningar samt verksamhetsbeskrivningen (verksamhetens grunduppdrag) utgör grunden i styrmodellen. Den säkerställer att vi har en gemensam bild av verksamheten och dess uppdrag samt ger oss ett fokus på dem vi är till för och deras behov. Grunduppdraget ska beskrivas och tas hänsyn till enligt hierarkin kommun, förvaltning, verksamhetsområde samt individuella befattningsbeskrivningar (utifrån funktion).

Styrmodellens tre syften

God ekonomisk hushållning - Ekonomistyrning

- Att de ekonomiska resurserna används effektivt idag och i framtiden
- Att de ekonomiska resurserna används så att målen uppnås

Säkerställa verksamhetens kvalitet och effektivitet - Resultatstyrning

- Att verksamheten har bra kvalitet och effektivitet
- Att invånarnas/kundernas behov blir tillgodosedda

Genomförande av kommunens utvecklingsplan - Målstyrning

- Förverkliga den politiska viljan och målsättning
- Platsen framtid bygger vi tillsammans - alla ska med och bidra

Styrmodellen under planperioden

Enligt kommunens styrmodell ska varje nivå i organisationen analysera, planera och följa upp sitt grunduppdrag. Till följd av rådande utmaningar, framförallt osäkert säkerhetsläge i omvärlden, osäkerhet i välfärdens finansiering, alltmer påtaglig kompetensförsörjningsutmaning samt sjunkande befolkningsprognoser och en ökande försörjningskvot, så har styrningen av organisationen behövt anpassa sig. Detta innebär dels att organisationen även fortsättningsvis behöver förhålla sig till de anpassningsåtgärder som genomfördes 2023-2024 för att möta kraftigt försämrade ekonomiska prognoser och dels att organisationen behöver fortsätta förenkla processer, lösa våra utmaningar pragmatiskt utifrån den lilla kommunens perspektiv och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna.

Vi har ett fokus internt på att hantera det löpande grunduppdraget i första hand, Behov och förändrade förutsättningar i organisationen behöver i första hand hanteras genom interna samverkanslösningar såväl inom kommunen som med civilsamhället i Dals-Ed, alternativt samarbete och samverkan med andra kommuner i vår närhet. Utifrån de tre nyttorna; kund, medarbetare, ekonomi, ska vi fortsätta arbeta för ordning och reda, god service för de vi är till för och en bra arbetsmiljö som attraktiv arbetsgivare. Parallellt med grunduppdrag och nämndsvisa målsättningar behöver vi alla ha fokus på Utvecklingsplanen där vi behöver arbeta ännu mer aktivt för att stärka vår attraktivitet som kommun och plats, för våra invånare, företagare, medarbetare, besökare - genom marknadsföring och attraktivitetshöjande åtgärder med de resurser som står till förfogande. Med utgångspunkt från den försämrade

befolkningsutvecklingen och demografin är det en överlevnadsfråga.

5 UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH VISION

Vision 2035 Dals-Ed - Den naturliga hållplatsen

Dals-Ed är en inbjudande och inspirerande hållplats för fler människor i alla åldrar. Här stannar man gärna för alltid eller för en tid, och man vill gärna återvända. Vi utforskar livet med nyfikenhet och öppenhet - mitt i en vild och vacker natur.

Här finns en god jordmån med stark växtkraft och det är enkelt att utvecklas. Vi värnar om varandra, vårdar vårt arv och bygger framtiden tillsammans på ett naturligt och hållbart sätt.

Dals-Ed är en ATTRAKTIV kommun!

Dals-Ed är en naturlig mötesplats i en gränsbygd för företagande, natur och kultur. Det är enkelt att resa till, från och inom kommunen. Mellan skog och sjöar finns tåg- och vägförbindelser som knyter samman kommunens delar med regionen och Norge. Här finns unika evenemang som är

väl kända i hela Sverige. Här finns attraktiva boendemöjligheter och lättillgänglig service för livets alla skeden.

I Dals-Ed är vi DELAKTIGA!

Här är enkelt att utvecklas och förverkliga nya idéer, "Bare gör't!", som vi säger. Vi uppmuntrar kreativt entreprenörskap och löser våra behov i samverkan. Här finns tillit, trygghet och närhet med levande tätort och landsbygder där alla får ta plats.

I Dals-Ed jobbar vi för HÅLLBARHET!

Med varsam hand och på naturens villkor löser vi vår energiförsörjning. Vi bygger nytt med trä och underlättar för de gröna näringarna. Vi är en sjönära kurort med lättillgängliga och välordnade naturområden. Nationalparken Tresticklan är ett centralt och välbesökt besöksmål. Föreningsliv och folkhälsa främjas av kultur- och fritidsanläggningar av god kvalitet hela året.

5.1 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL

Kommunfullmäktige fastställde 2019-12-18 Vision 2035 och den första utvecklingsplanen 2020-2023. Visionen beskriver en långsiktig målsättning för Dals-Eds kommun och gäller fram till

2035. Utvecklingsplanen är en mer kortsiktig plan som gäller för en mandatperiod i syfte att bidra till den långsiktiga visionen genom att peka ut prioriterad målsättning och strategi för det kommunövergripande utvecklingsarbetet.

Utvecklingsplan för perioden 2024-2027 har tagits fram genom politisk workshop under 2023 och utformats utifrån kommunens förutsättningar och utmaningar. Med anledning av de erfarenheter som gjorts av tidigare Utvecklingsplan, är nuvarande plan förenklad och tydlig i form av ett utvecklingsmål som är enkelt att relatera till samtidigt som det fångar upp det som bedöms vara vår största utmaning, befolkningsutvecklingen. Utvecklingsplanen är därför kort och koncis och innebär ett utvecklingsmål i form av att befolkningen ska öka varje år och att Dals-Eds kommun ska ha 5 000 invånare år 2035. För att uppnå utvecklingsmålet fokuseras på två strategier: att arbeta med marknadsföring och attraktivitet.

Det interna arbetet för en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet i kommunen, inryms i det

kommunövergripande grunduppdraget och planeras därför och följs upp som en del i grunduppdraget och inte som ett utvecklingsmål.

5.1.1 5 000 invånare år 2035

Definition och motivering

Varje år ökar befolkningen och år 2035 är vi 5 000 invånare i Dals-Eds kommun.

Den negativa befolkningsutvecklingen behöver vändas för att upprätthålla tillväxt, kompetensutveckling och skatteunderlag på platsen samt bibehålla en hög kvalitet i kommunens verksamheter. Kommunen ska vara en attraktiv plats att bo, leva och verka på - målet blir en indikator på hur väl vi tillsammans med företag, föreningar och invånare lyckas.

Strategier	Motivering
Attraktivitet	Vi arbetar för att vara en attraktiv kommun som människor vill bo, leva och verka i.
Marknadsföring	Vi arbetar aktivt med vår marknadsföring för att lyfta platsens värden och anpassar marknadsföringen utifrån målgrupperna invånare, besökare och näringsliv.

5.2 UPPDRAG OCH STRATEGI FÖR EKONOMI I BALANS

Med anledning av det beräknade budgetunderskottet för 2023 och 2024 och de omfattande åtgärder som krävdes för att hantera dem, beslutade fullmäktige redan i budgetramarna 2023-06-14 om att förslag till åtgärder för anpassning utifrån de nya driftsramarna skulle tas fram omgående och användas som ett gemensamt underlag för process under hösten 2023 där åtgärder beslutas för att om möjligt redan 2023 kunna uppnå delårseffekt men med sikte på att nå helårseffekt 2024. Detta samtidigt som god ekonomisk hushållning ska upprätthållas, för att säkerställa behovet av god välfärdsservice över tid, till en rimlig kostnad, med hänsyn till god arbetsmiljö för kommunens anställda och med beaktande av kommunens utvecklingsmål om en positiv befolkningsutveckling.

Effekter av anpassningsåtgärderna uppnåddes redan under 2023 som förstärktes ytterligare under 2024 och 2025. Tillsammans med förbättrade budgetförutsättningar i form av bland annat lägre inflation, ett förstärkt skatteunderlag och en befolkningsutveckling som är bättre än prognosen, så har budgetläget stabiliserats inför den kommande planperioden. Det är dock viktigt att organisationen fortsätter hålla sig till den inslagna linjen med de vidtagna åtgärderna, fortsätta förenkla processer, lösa våra utmaningar pragmatiskt utifrån den lilla kommunens perspektiv och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna.

5.2.1 Uppdrag till nämnder och kommunledning

De anpassningsåtgärder som genomförts och som fortsatt är i fokus, kan kategoriseras utifrån att det handlar om demografi/behovsanpassning, effektivisering, ambitionssänkning eller en kombination av dessa. Socialnämndens och barn- och utbildningsnämndens anpassningar utgår till största delen från demografi- och/eller behovsförändringar. Inom kommunstyrelsens verksamheter har åtgärder arbetats fram som innebär effektiviseringar och lägre ambitionsnivåer. Bland annat handlar det om neddragningar i det centrala interna administrativa stödet, såsom stöd i kvalitets- utvecklings och strategiskt arbete. Det handlar också om sänkta ambitionsnivåer och effektiviseringar i form av att inte återanställa i samband med vakanser. Som en konsekvens av åtgärderna inom kommunstyrelsen har översyn genomförts av förvaltningsorganisationen som innebär att kommunlednings- och

samhällsbyggnadsförvaltningen slagits samman till en förvaltning från och med 2025-01-01 för att optimera verksamheterna och minska administration. Samtidigt och som en del i att optimera verksamheterna, har även del av fritid- och kulturverksamheten flyttats till kommunstyrelsen från barn- och utbildningsnämnden.

Åtgärderna som genomförts innebär sammanfattningsvis att fokus ligger på att klara av kärnan i vårt grunduppdrag per verksamhet och att framförallt det interna utvecklingsarbetet från de centrala stödfunktioner får stå tillbaka och istället hanteras mer av respektive verksamhet. Alla verksamheter och förvaltningar har i olika grad påverkats av förändringarna som anpassningarna ger och vi kommer att behöva fortsätta förändra delar i våra uppdrag och hur vi arbetar även framåt för att vara flexibla i de förändringar som anpassningarna ger. Vi kan dock konstatera att effekter uppnåtts i förvaltningarna redan under 2023 och som förstärktes ytterligare under 2024 och 2025. Tillsammans med förbättrade budgetförutsättningar i form av bland annat lägre inflation och ett förstärkt skatteunderlag så stabiliseras budgetläget inför den kommande planperioden. Det är dock viktigt att organisationen fortsätter hålla sig till den inslagna linjen med de vidtagna åtgärderna, fortsätta förenkla processer, lösa våra utmaningar pragmatiskt utifrån den lilla kommunens perspektiv och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna.

6 BILAGA 1 FINANSIELLA RAPPORTER

6.1 DRIFTBUDGET

Tabellerna nedan visar en sammanställning över ramar för nämnder och styrelse. Ramar till nämnder och styrelse har justerats för indexuppräkning av priser, förändringar i PO-pålägg samt kompenserats för ökad internränta. En teknisk justering av ramar har gjorts avseende hantering av intern fördelning av telefonikostnader.

Finansförvaltningen ofördelade medel avseende löneutrymme

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram</i>	0	7 891	18 689
Löneutrymme 2026	7 891	2 631	0
Löneutrymme 2027	0	8 167	2 723
Löneutrymme 2028	0	0	8 453
Utgående ram	7 891	18 689	29 865

Finansförvaltningen ofördelade medel avseende utökade behov

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram</i>	0	2 400	2 400
Anslag till oförutsedda kostnader KF (till socialnämnden vid behov)	2 400	0	0
Utgående ram	2 400	2 400	2 400

Finansförvaltningen ofördelat avseende anpassningsbehov avseende åren 2026-2028

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram</i>	0	0	0
Anpassnings- och effektiviseringsåtgärder	0	0	-2 396
Utgående ram	0	0	-2 396

Kommunfullmäktige

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerevision 2025)</i>	852	866	882
Indexuppräkning övriga kostnader	15	17	21
Kompensation/avdrag förändrat PO	-1	-1	1
Utgående ram	866	882	904

Valnämnden

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Utgående ram	170	6	6

Kommunstyrelsen

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerevision 2025)</i>	102 261	104 470	105 575
Indexuppräkning köp av huvudverksamhet	184	196	209
Indexuppräkning övriga kostnader	1 059	1 230	1 513
Kompensation/avdrag förändrat PO	-455	-321	498
Kompensation ökad internränta	739	0	0
Utökad budget anläggningsstöd - Tavlan enligt KF 2025-06-12 § 45	180	0	0
Avslutad interndebitering telefoni	502	0	0
Utgående ram	104 470	105 575	101 940

Socialnämnden

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerevision 2025)</i>	164 152	168 147	168 690
Indexuppräkning köp av huvudverksamhet	265	282	300
Indexuppräkning övriga kostnader	771	895	1 101
Kompensation/avdrag förändrat PO	-899	-634	985
Kompensation ökad internränta	7	0	0
Tillskott Socialnämnden enligt KF 2025-06-12 § 30	4 000	0	0
Avslutad interndebitering telefoni	-149	0	0
Utgående ram	168 147	168 690	171 076

Barn- och utbildningsnämnden

tkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
<i>Ingående ram (inkl överhång lönerevision 2025)</i>	132 774	134 350	135 608
Indexuppräknings köp av huvudverksamhet	850	905	963
Indexuppräknings övriga kostnader	658	764	940
Kompensation/avdrag förändrat PO	-582	-411	637
Kompensation ökad internränta	3	0	0
Tillskott FOKUS enligt KF 2025-06-12 § 30	1 000	0	0
Avslutad interndebitering telefoni	-353	0	0
Utgående ram	134 350	135 608	138 148

Tabellen nedan visar ramarna per nämnd/förvaltning utifrån ovanstående beskrivna justeringar. Med denna fördelning uppgår resultatet för år 2026 till 12 249 tkr, 2027 till 11 495 tkr och 2028 till 9 156 tkr.

Med nu kända förutsättningar så krävs effektiviserings- och anpassningsåtgärder motsvarande totalt 2,4 mkr under planperioden. Hela beloppet ligger som ofördelat anpassningsbehov 2028. Detta för att år 2028 ha en ekonomi i balans med en resultatnivå som är acceptabel utifrån finansiell ställning och gällande finansiella mål.

Generellt för samtliga nämnder gäller att löneökningar enligt ordinarie lönerevision kompenseras när utfallet är klart. Anslaget återfinns inom posten lönereservering under finansförvaltningen samtliga år i denna sammanställning.

Sammanställd driftredovisning	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Finansförvaltning	430 542	443 344	456 954
Ofördelat lönereservering	-7 891	-18 689	-29 865
Anslag till oförutsedda kostnader KF (socialnämnden vid behov)	-2 400	-2 400	-2 400
Ofördelat effektiviserings- och anpassningsuppdrag	0	0	2 396
Kommunfullmäktige	-866	-882	-904
Valnämnd	-170	-6	-6
Kommunstyrelsen	-104	-105	-107
	470	575	795
Socialnämnden	-168	-168	-171
	147	690	076
Barn- och utbildningsnämnden	-134	-135	-138
	350	608	148
Resultat	12 249	11 495	9 156
2 % av skatter och bidrag	8 619	8 907	9 156
Differens mot 2 % av skatter och bidrag	3 630	2 588	0

6.2 INVESTERINGSBUDGET

Nedanstående investeringsbudget/plan beslutades av Kommunfullmäktige 2025-06-12 och förutsätter upplåning avseende investering inom taxefinansierade verksamheter med totalt

40,3 mkr (19,7 mkr år 2026, 11,7 mkr år 2027 samt 8,9 mkr år 2028). Ingen ytterligare upplåning bedöms vara nödvändig under perioden. Tvärtom beräknas en viss amortering utöver plan vara möjlig. Totalt väntas den externa låneskulden under perioden öka med 7,2 mkr, inkl taxefinansierade verksamheter.

Efter planperioden beräknas därmed totala låneskulden uppgå till 100,5 mkr.

Belopp i tkr	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Skattefinansierat	15 400	18 700	14 400	12 400
<i>Inventarier hela kommunen</i>	2 200	2 400	4 400	2 400
<i>KS-ordf objektsreserv</i>	400	400	400	400
<i>Gemensamma IT-investeringar</i>	1 900	1 900	900	900
<i>Fastighetsinvesteringar</i>	4 900	7 700	3 900	3 900
<i>Räddningstjänst nyanskaffning fordon</i>	500	500	500	500
<i>Kost och städ</i>	200	200	200	200
<i>Gata/väg/park</i>	2 400	2 400	2 400	2 400
<i>Kommunförråd</i>	1 900	2 200	700	700
<i>Samhällsbyggnadsförvaltning objektsreserv</i>	1 000	1 000	1 000	1 000
Taxefinansierat	9 200	19 700	11 700	8 900
<i>Vatten- och avloppsverksamhet</i>	9 000	17 000	11 500	8 500
<i>Renhållningsverksamhet</i>	200	2 700	200	200
Exploateringsverksamhet	0	0	0	0
Totalt	24 600	38 400	26 100	21 300

6.3 RESULTATBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2024	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Verksamhetens intäkter	163 401	152 703	161 937	156 062	159 964	164 763
Verksamhetens kostnader	-534 030	-533 906	-542 337	-551 066	-570 117	-589 727
Avskrivningar	-21 846	-21 688	-21 225	-21 688	-21 688	-21 688
Verksamhetens nettokostnader	-392 474	-402 891	-401 625	-416 692	-431 841	-446 652
Skatteintäkter	236 002	241 550	242 019	252 041	260 454	269 395
Slutavräkning skatteintäkter	-329	1 125	-1 132	-1 067	0	0
Generella statsbidrag och utjämning	142 868	150 947	152 141	163 709	168 624	172 156
Fastighetsavgift	16 069	16 033	16 220	16 257	16 257	16 257
Finansiella intäkter	2 753	986	1 749	700	700	700

Belopp i tkr	Bokslut 2024	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Finansiella kostnader	-5 457	-6 620	-5 019	-2 700	-2 700	-2 700
Resultat före extraordinära poster	-570	1 130	4 353	12 249	11 495	9 156
Extraordinära intäkter	0	0	0	0	0	0
Extraordinära kostnader	0	0	0	0	0	0
Årets resultat	-570	1 130	4 353	12 249	11 495	9 156
Antal invånare 1 november året innan	4 617	4 574	4 598	4 579	4 550	4 521

6.4 FINANSIERINGSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2024	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN						
Verksamhetens intäkter	163 401	152 703	161 937	156 062	159 964	164 763
Verksamhetens kostnader	-534 030	-533 906	-542 337	-551 066	-570 117	-589 727
Verksamhetens nettokostnader	-370 629	-381 203	-380 400	-395 004	-410 153	-424 964
Skatteintäkter och intäkter av bidrag	394 609	409 655	409 248	430 941	445 336	457 808
Finansiella intäkter	2 753	986	1 749	700	700	700
Finansiella kostnader	-5 457	-6 620	-5 019	-2 700	-2 700	-2 700
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	0	0	0	0	0	0
Verksamhetsnetto	21 276	22 818	25 578	33 937	33 183	30 844
INVESTERINGAR						
Inköp av imateriella tillgångar	0	0	0	0	0	0
Inköp av materiella tillgångar	-16 786	-24 600	-23 024	-38 400	-26 100	-21 300
Avyttrade materiella tillgångar	352	0	96	0	0	0
Inköp av finansiella tillgångar	-480	0	0	0	0	0
Avyttrade finansiella tillgångar	0	0	0	0	0	0
Investeringsnetto	-16 914	-24 600	-22 928	-38 400	-26 100	-21 300
FINANSIERING						
Långfristig upplåning	39 600	9 200	5 000	22 700	11 700	8 900
Amortering inkl leasingsskuld	-32 117	-7 156	-26 522	-5 301	-18 454	-18 613
Finansieringsnetto	7 483	2 044	-21 522	17 399	-6 754	-9 713
Justering för rörelsekapitalets förändring						

Belopp i tkr	Bokslut 2024	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Ökn(+)/minskn(-) pensionsskuld	428	-462	-285	-767	-41	118
Ökn(-)/minskn(+) kortfristiga fordringar	6 218	0	0	0	0	0
Ökn(+)/minskn(-) kortfristiga skulder	-11 080	0	0	0	0	0
Förändring av likvida medel	7 411	-200	-19 157	12 169	288	-51
Likvida medel vid årets början	25 016	23 139	32 427	13 270	25 439	25 727
Likvidia medel vid årets slut	32 427	22 939	13 270	25 439	25 727	25 676

6.5 BALANSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2024	Budget 2025	Prognos 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Tillgångar						
<i>Anläggningstillgångar</i>						
Imateriella anläggningstillgångar	4 219	2 711	4 219	4 219	4 219	4 219
Materiella anläggningstillgångar	417 317	430 196	419 020	435 732	440 144	439 756
Finansiella anläggningstillgångar	22 205	22 205	22 205	22 205	22 205	22 205
<i>Omsättningstillgångar</i>						
Fordringar	46 196	52 414	46 196	46 196	46 196	46 196
Kassa och bank	32 427	22 939	13 270	25 439	25 727	25 676
Summa tillgångar	522 363	530 465	504 909	533 790	538 490	538 051
Eget kapital, avsättningar och skulder						
Eget kapital	200 364	190 393	204 717	216 966	228 461	237 617
därav årets resultat	-570	1 130	4 353	12 249	11 495	9 156
Avsättningar	12 187	11 716	11 902	10 978	10 459	10 046
Skulder						
Långfristiga skulder	208 295	217 412	186 773	204 172	197 418	187 705
Kortfristiga skulder	101 517	110 944	101 517	101 674	102 152	102 683
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	522 363	530 465	504 909	533 790	538 490	538 051
Ansvarsförbindelse pensioner	91 924	87 749	88 999	83 914	79 530	75 745